

BIJZONDERE POST :

Aflevering 43

Door Daan Koelewijn,

BUIZENPOST

Als je bij de Rabobank geld wegbrengt, wordt dit in een koker gedaan en via een persluchtleiding getransporteerd naar een centraal punt. De post waarover het deze keer gaat, werd ook via zo'n buizenstelsel vervoerd.

Snelle verbinding met behulp van luchtdruk

Bij buizenpost worden door middel van geperste of gezogen lucht, bussen in buizen met een geringe diameter in snel tempo voortbewogen. Deze bussen bevatten post. De buizenpost werd gebruikt voor snelle verzending van poststukken tegen betaling van extra port. Ook werd buizenpost aangewend als snelle verbinding tussen verschillende postkantoren voor het interne verkeer. De postkantoren in de binnenstad van veel wereldsteden waren in het verleden verbonden door dergelijke buizenstelsels.

Eerste proefneming

De eerste proefneming met buizenpost vond plaats in Groot-Brittannië. In 1826 werd in Londen een omvangrijk stelsel van pompen, kleppen en ovens ontworpen om blikken bussen door middel van perslucht en een vacuum door ondergrondse buizen te vervoeren. In 1859 werd de *Pneumatic Despatch Company* opgericht voor het per buis transporteren van pakjes en brieven. In 1861 werd een buizennet aangelegd tussen Euston Station en het postkantoor in Eversholt Street. De doorsnee was 3 meter en op 20 februari 1863 reden er de

eerste wagentjes met postzakken doorheen. Er volgde nog een uitbreiding van het buizenet, maar deze eerste Britse buizenpostdienst voldeed toch niet. Men had door moeten gaan met smalle buizen en blikken in plaats van die grote buizen met postwagentjes. De exploitatie werd in 1873 gestopt. Wel werd in 1853 een interne buizenpostdienst gestart in het telegraafkantoor in Londen. Deze dienst voldeed uitstekend.

Veel stads-buizenpostdiensten

De eerste stedelijke buizenpost werd in 1865 in Berlijn geëxploiteerd tussen het hoofdkantoor van de telegrafie en het beursgebouw. Naast Londen en Berlijn hadden o.a. ook München, Bremen, Frankfurt aan de Main,

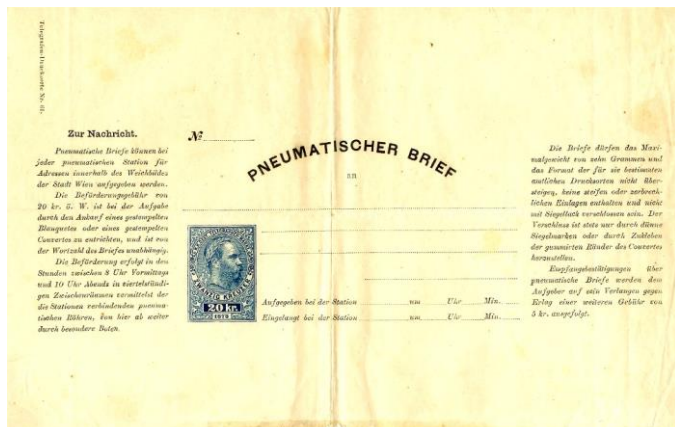

Afb. 2 Praagse buizenpost 1908

Hamburg, Leipzig, Parijs, Rome en Wenen een buizenpostdienst (afb. 1 en 2). Speciale (brief)kaarten, enveloppen en ook postzegels (Italië) werden gebruikt. Ook de Argentijnse hoofdstad Buenos Aires had een buizenpostsysteem tussen de verschillende telegraafkantoren in het centrum van de stad.

De Parijse buizenpost

De eerste proef met buizenpost in Parijs vond plaats in 1866 tussen het beursgebouw en de Boulevard des Capucines (een afstand van ruim één kilometer). Na de geslaagde proefneming werd het stelsel uitgebreid. De buizen lagen ondergronds in de Parijse straten. Via de bestaande bruggen werd de Seine overgestoken. In 1868 vond weer een uitbreiding plaats. De buizen werden nu

Afb. 1 Weense buizenpost uit 1879 met reglement

geplaatst in de riolen. In 1879 had het Parijse buizenet een lengte van ruim 70 kilometer. Deze buizenpostdienst telde toen 40 stations. Vanaf de verschillende aankomst-kantoren van de Parijse buizenpost werd de post aan de geadresseerden afgeleverd door boden per fiets (fietspost). Als het buizenstelsel weer een uitbreiding had ondergaan, gaf de dienst een briefkaart uit met een plattegrond van Parijs, waarop die uitbreiding in kleur werd aangegeven (afb. 3).

Vouwen in buizenpost

Omdat de poststukken erg klein moesten worden opgevouwen, is gelopen buizenpost vaak beschadigd. Op buizenpost treft men op de zegel de afstempeling aan van het vertrekkantoor, elders op het stuk vindt men het stempel van het kantoor van aankomst. De Berlijnse kantoren hadden bijvoorbeeld elk een eigen nummer.

Darmstadt 1970

Door de centrale posttechnische dienst in Darmstadt werd vanaf 1970 met buizenpost geëxperimenteerd. Deze (niet geslaagde) proef was bedoeld voor het snel verzenden van poststukken van kantoor naar kantoor.

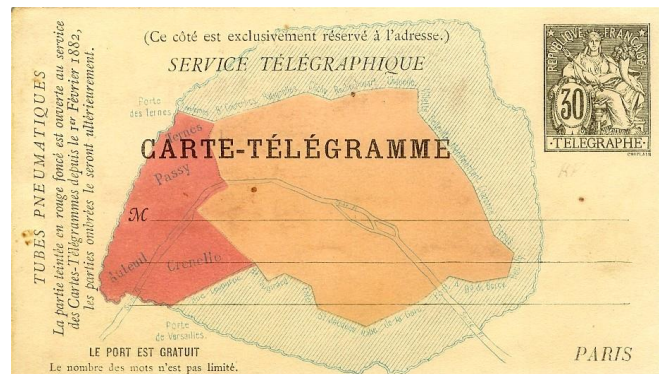
Telefoon, fax en internet

Buizenpost wordt nu niet meer op grote schaal toegepast. Sommige kantoren (zoals de eerder genoemde Rabobank) hebben nog een intern buizensysteem in gebruik. Het gebruik van telefoon, fax en internet maakt buizenpost overbodig.

Luchtdruk

Buizenpost kan gebruikt worden in verzamelingen die handelen over bijvoorbeeld *luchtdruk*. Postwaardestukken met stadsplattegronden, uitgegeven door de verschillende diensten, passen uitstekend in collecties *cartografie*. ■

Gegevens voor dit artikeltje ontleende ik onder andere aan een publicatie van enige jaren geleden door Jef Ghijs in het blad Themaphila van onze Belgische zustervereniging.

Afb. 3 Het linker (donkere) gedeelte van Parijs kon per 1-2-1882 gebruikmaken van buizenpost